

בעורף האויב

המפעילים עונדים סיכות עם אבנים מסוריה, ועל שולחן המפקד מונחים תמרים שהגיעו ממדינה עלומה. יחידה 504, עוצבת המודיעין האנושי, אחראית לכמה מהמבצעים החשאיים הנועזים ביותר בשטח אויב, "אלה שמותחים את הדמיון עד לקצה" • המטרה: השגת מודיעין באמצעות גיוס והפעלה של סוכנים מקומיים • בראיון ראשון מדבר מפקד 504, אל"מ ת', על פעילות היחידה וחושף: לוחמים שלנו מלווים את כל המבצעים

יואב לימור
צילומים: זיו קורן

לוחמי יחידה 504 בפעולה.
מתמודדים מול אויבים מתוחכמים

אימון שטח של היחידה. "במבצע, האקדח הוא רק 20 אחוז מהיכולות שאני לוקח איתי", אומר הלוחם סמ"ר ד'

אל"מ ת': "הרבה פעמים אני אומר לאנשים שלי שזה הרבה יותר מכל סרט שהם ייקחו בוידאומט".

אפשר לגייס כל אדם? "זה ויכוח טעון. יש ארגונים שטוענים שכל אחד בר גיוס. אני לא חותם על זה"

הלוחמים מאותרים לפני הגיוס לצה"ל, ומתקבלים לאחר מיון קפדני, שכולל אבחון פסיכולוגי מעמיק. "אנחנו מחפשים אנשים עם יכולות עצמאיות, יצירתיות, יכולת עמידה בלחצים ותגובה מהירה", אומר רס"ן ש', מפקד מערך הלוחמים ביחידה

עולים על כל דמיון, אלא בעיקר בגלל איכותו של המודיעין שנצבר בזכותם.

הכישלונות, לעומת זאת, חשופים וכואבים. אף שהם ספורים, הם מהדהדים ביחידה, ולעיתים מחור צה לה. הרשת מלאה בפרסומים על סוכנים שנתפסו ומבצעים שנכשלו; לא כולם מדויקים, אבל הם מס' פרים – גם אם באופן חלקי – את סיפורה של פעילות סבוכה, מורכבת ומסוכנת.

ב־504, כמו בכל ארגון מודיעין אחר, הסוכן הוא המשאב החשוב ביותר, ולכן מפעילי הסוכנים הם ליבת היחידה. ההגדרה הרשמית שלהם היא "קצינים לתפקידים מיוחדים" (קת"מים), והם נבחרים בפינ" צטה, אחד אחד.

הם באים מהאזרחות או מקרב אנשי הקבע, כולם בשנות העשרים לחייהם, מגויסים לעיתים קרובות באמצעות מודעות שמתפרסמות בתקשורת. אף שה שירות שלהם מתבצע ברובו על אורח, הם אנשי צבא לכל דבר, ובמשך הזמן מתקדמים בסולם הדרגות והקי צובה. תהליך המיון ארוך וקפדני, ועיקרו פסיכולוגי: האם מבנה האישיות שלהם מתאים לתפקיד ומאפשר להם לגייס סוכנים ולהפעילם. מי שמאותרים כמי תאימים עוברים הכשרה שנמשכת כשנתיים וכוללת קורס מפעילים, התמקצעות בערבית וסטאו' ארוך עם מפעיל ותיק.

"מתחילים מהבייסיק: לזהות אנשים, לזהות שפת גוף, לדעת לדבר עם אנשים", אומר ת'. "זה החלק הפסיכי. ויש את החלק המשמעותי יותר, האקטיבי: לגשת לאדם, לדעת איך לפנות אליו, לזהות מניעים וחולשות וחוזקות. זאת דינמיקה מאוד פרטנית, שבה כל קת"מ פועל בדרך שלו.

"הקורס מסדר את הרברים וגותן כלים, אבל בסוף, כשמפעיל נמצא בחדר, הוא מביא את עצמו. שם זה מתחיל ושם זה נגמור. אני לא יודע להחליף אותו, ולכן העניין הזה של מי הקת"מ ומה הוא מביא איתו מהבית נמצא בבסיס המיון והסינון שלנו".

הסיכה שנענרת על החולצה הצבאית של המפ" עילים מיוחדת: כנפיים וביניהן אבן שחורה מסלע שהובא מסוריה. מאחר שלא ניתן לשבור את הסלע באופן מדויק, האבן שיש לכל מפעיל בסיכה שלו שונה מזאת של חבריו. בעבר היתה הסיכה חסויה, אבל בשנים האחרונות היא נחשפה. סביר שרק מע" טים יידעו לקשר אותה ל־504.

ת' לא מדבר על משימות ספציפיות, אבל לא

שנים. זה מקצוע היסוד במודיעין, והוא יישאר בבסיס המודיעין גם בעתיד. הדבר הזה מגולם בהישגים שלנו, שהם מאוד משמעותיים".

הבעיה עם 504, בדיוק כמו עם יתר יחידות המ"מ (מבצעים מיוחדים), היא שכמעט אי אפשר לדבר על ההישגים שלה. על מאות מבצעי הפעלת סוכנים בשנה בתוך ישראל ומחוצ לגבולותיה, שמי נבים מידע איכותי, פורץ דרך, ומאפשרים לישראל לא רק להיכנס למוחם של מקבלי ההחלטות, אלא גם לייצר מודיעין שקרובות משמש פלטפורמה למי בצעים משלל סוגים.

היחידה קיבלה בעבר לא מעט צל"שים, יחידתיים ואישיים, רובם נותרו עלומים לא רק בנוגע לזהות האנ" שים והמבצעים, אלא גם באשר לעצם הענקתם. בנוב" מבר 2013 הותר לפרסם כי היחידה קיבלה את צל"ש ראש אמ"ן על "פעולה ראשונית מסוגה, יוצאת דופן, שמבטאת יצירתיות, נועזות והציית גבולות הרמיון". הקלישאה החבוטה "לו רק היו יודעים בבית מה אנחנו עושים פה" נלקחת כאן עד לקצה. לא רק בגלל אופיים של המבצעים, שלעיתים קרובות

מאחורי גבו של מפקד יחידה 504, בחדר הדיונים בלשכתו שבאזור המרכז, מונחים שני דגלונים. האחד של איראן, האחר של לבנון. הוא מסרב לגלות באילו נסיבות בדיוק הם הגיעו לשם, רק אומר בחיוך ש"היו צריכים להיות פה עוד כמה דגלים".

הרמז הזה הוא לא היחיד לגבי פעילותה של היחידה להפעלת סוכנים של אמ"ן, או בשמה הרשמי, עוצבת המודיעין האנושי. במהלך הפגישה מוכנסים לחדר פירות. מלון חתוך, קלמנטינות, צימוקים, וגם תמר רים קטנים, מסוג שלא קיים בארץ. מאיפה בדיוק הם הגיעו אסור לומר, רק שזה היה סיום מתוק של עוד מבצע מוצלח של היחידה.

זאת הפעם הראשונה ש־504 נחשפת, על שלל תפקידיה. מטבע הדברים, החשיפה אינה מלאה, אבל עבור יחידה מיוחדת, שפעילותה נתונה תחת רמות החשאיות והחיסיון הגבוהות ביותר, מדובר בתקדים, שכולל לא רק חשיפה של הפעילות, אלא גם ראיון ראשון אי פעם עם מפקדה המכהן.

"אנחנו נמצאים היום במקום אפקטיבי ורלוונטי", אומר אל"מ ת' (42), מפקד היחידה. דבריו מתייחסים לטלטלות שונות שעברה היחידה בעשור האחרון, אבל יותר מכך, לשינויים הדרמטיים שעברו על עולם המודיעין. אם בעבר נחשב היוםמינט, המודיעין האנושי, ל"מלך המודיעין", בשנים האחרונות הוא איבד במרכזיותו לטובת הסיגינט (מודיעין האותות) והווויינט (המודיעין החזותי). סימני השאלה סביבו התחדדו עוד יותר בעולמות הנוכחיים של סייבר וביג־דאטה, שמאפשרים להביא שטף של מודיי עין שנשען על אינספור אנשים ומקורות, ולא על אדם יחיד.

"היוםינט יכול לתת לך את נפש האדם, שחסרה הרבה פעמים בביג־דאטה", מסביר ת'. "אתה מקבל הרבה נתונים, אבל בסופו של דבר צריך להוציא את המוצן מן התבן. אנחנו מביאים את ההערכה שבן אדם יודע לתת, את הכוונה, ומאפשרים להבין איך לנתח נכון את הדברים. בלי זה אתה נאשר הרבה פעמים עם סימני שאלה, שחוקרי המערכת צריכים לנסות להשלים לבר".

אתם לא מנסים לשמר בכוח איזה משהו מהע" בה, מספרי המרגלים, שאולי כבר לא מתאים למי ציאות המודרנית?

"אנחנו מנסים להתאים את עצמנו ולמצוא את המקום הערכני והחדש של היוםינט בתוך עולם המודיעין המודרני, כדי לא להישאר במקום מיושן ולא רלוונטי. ליוםינט אין תחליף, ולא יהיה לו תחליף עוד

מפקד היחידה, אל"מ ת'. "החברים קוראים לי 'שושר'בושו', אבל לא מנסים לחלוב ממני מידע"

לוחמי היחידה באימון. "זה משחק של חתול ועכבר, והתפקיד שלנו הוא להבטיח שתמיד נהיה צעד אחד לפני האויב"

הקלישאה "לו היו יודעים בבית מה אנחנו עושים" נלקחת עד לקצה. לא רק בגלל אופי המבצעים, אלא בגלל איכות המודיעין שנצבר בזכותם. הכישלונות, לעומת זאת, חשופים וכואבים. אף שהם ספורים, הם מהדהדים ביחידה ומחוץ לה

הסיכה שנענדת על החולצה הצבאית של המפעילים מיוחדת: כנפיים וביניהן אבן שחורה מסלע שהובא מסוריה. מאחר שלא ניתן לשבור את הסלע באופן מדויק, האבן שיש לכל מפעיל שונה. בעבר היתה הסיכה כסויה, אבל לאחרונה היא נחשפה

שנכתבה בדם רק לאחר שאחד המפעילים האהובים של היחידה, סא"ל יהודה ארזי, נרצח בידי סוכן שהפעיל. זה קרה ב־2001, עם תחילת האינתיפאדה השנייה, בכביש המנהרות, סמוך לבית לחם. ארזי היה אמנם מלווה במאבטחים, אבל הסוכן־המחבל הצליח לירות בו למוות. אחד המאבטחים נפצע, והשני הרג את המחבל. הלקח מהאירוע הזה היה שיש להקים יחידה ייעודי דית, שלא רק תלווה את הקת"מים למפגשים עם הסוכנים, אלא תדע לבנות סביב זה מבצע שלם: מאיסוף המודיעין, תוך הסתייעות בשאר היכולות של אמ"ן, דרך בדיקת השטח ובדיקת הסוכן, כרי לוודא שהוא לא "הוכפל" ושלא עוקבים אחריו או משתמשים בו כרי לבצע מבצע נגדי, ועד לאבטחה של המפגש עצמו ותדריך הסוכן בסיומו כיצד לשוב הביתה בשלום, מבלי לעורר תשומת לב, ואיך ית־קיימו דרכי התקשורת והמפגשים בעתיה.

הלוחמים מאותרים לפני הגיוס לצה"ל, ולאחר מיון קצרני, שכולל אבחון פסיכולוגי מעמיק, מת־קבלים ליחידה. "אנחנו מחפשים אנשים עם יכולות עצמאיות, יצירתיות, יכולת עמידה בלחצים ותגובה מהירה", אומר רס"ן ש' (30), מפקד מערך הלוחמים ביחידה. "במיונים שמים דגש על קור רוח וחתירה למגע, כדי להיות בטוחים שהאנשים שאנחנו בוחרים באמת מתאימים למשימות".

הם עוברים טירונות בגולני, ואז הכשרה פנימית של 504, שכוללת לחימה בטרור וחצי שנה של פעילות חשאית ייעודית. ההכשרה מתבצעת ברובה כמתקן ייעודי של היחידה וכוללת אימון על כל מתאר אפשרי, בארץ ובחו"ל, במדים ועל אדוחי, עם נשק ובלעדיו.

עם סיומה, מתחילים הלוחמים להתלוות למבצעים. הקת"מ הוא מפקד המבצע, אבל הלוחם הוא שותף מלא לכל הפרטים – החל בזהות הסוכן, דרך פרטי המפגש ועד לסוגיות המודיעיניות הדלוונטיות. הלוי חמים פועלים בדרך כלל על אדוחי.

"אנחנו מקבלים מראש את כל המשימות של היחידה, ועד שהמפעיל פוגש את המקור, אנחנו אלה שצריכים לעשות את כל המסביב", אומר ש', שהתנייס ליחידה כלוחם. "אנחנו עוברים מול אויב שיש לו יכולות, שיועד מה אנחנו עושים ומנסה לחי

שוף אותנו. זה משחק של חתול ועכבר, והתפקיד שלנו הוא להבטיח שתמיד נהיה צעד אחד לפניו".

הלוחמים דואגים ש"השטח יעבור כמו שצריך" ושהמפגש יהיה סטרילי. מבחינתם של הקת"מים

לקטוע לטובת תדרוך עם אישיות בכירה, ולפגשה השנייה הוא מגיע היישר מדיון לאישור מבצע, ומי סיים אותה לטובת דיון דחוף אחר בקריה.

"החיים שלי אינטנסיביים, אבל מלאי סיפוק. רגעי הראגה האמיתיים הם בזמן מבצע, כשקת"מ נמצא במפגש עם סוכן. אני גם נמתח שהכל יעבור בשלום וגם בציפייה לקבל את המידע המודיעיני המיוחל". את המבצעים, אגב, לא קוטעים אפילו לטובת ערכון של המפקדים, "למרות הסקרנות שלנו". כני ראה זה חלק מאותו איפוק שנדרש בכל התפקידים ביחידה, ושגורם לה להצליח להישאר בין הצללים. גם במחיר של ויתור על הקרדיט הציבורי.

עיקר הכישלונות של 504, כמו של כל יחידת הפי עלה אחרת בארץ ובחו"ל, נובע ל"נפילה" של סוכנים – חשיפתם ולכידתם. מרובר בתרחיש האמים של כל מפעיל, ולא רק בגלל אובדן המודיעין הפוטנציאלי. מקורות אנושיים יש במשורה, וערכם לרוב גבוה מאוד. "מעבר לכך, בין המפעיל לסוכן נרקמים קשרים בין־אישיים עמוקים, לעיתים ארוכי שנים, שעומדים בבסיס ההפעלה", אומר ת'. "לכל קת"מ יש את הסרי כנים 'שלו', ונפילה של אחד מהם, מעבר לכישלון המקצועי, היא לעיתים קרובות מכה אישית למפעיל. "הסוכנים הם חיילים שלי, שאני אחראי לביטחון גם ולגורלם. כשאחד מהם נקלע למצוקה, אני אנסה לסייע לו, בחילוץ או בדרך אחרת. אם סוכן נפל, ית־בצע תהליך של מזורז נוקים, ואחריו תחקיר בניסיון להבין איפה טעינו. השלב הבא יהיה הטיפול במפעיל, כי לעיתים, התחושה שיש למפעיל היא כאילו חבר שלו נקלע לבעיה".

מניסיניך, רוב המקרים של נפילת סוכנים הם תוצאה של טעות של המפעיל או של הסוכן?
"ברוב המקרים זה נובע מהתנהלות לא נכונה של הסוכן, תפקידנו לתדרך אותו ולנהל נכון את הסיי כונים עבורנו ועבורו".

מי שאחראים לכך, לצד הקת"מים, הם הלוחמים של 504, שנחשפים כאן לראשונה. מרובר בחיילים בשירות סדיר (חלקם נשארים גם לשירות קבע, וכולם עושים מילואים ביחידה), שגם הם מאותרים בקפרנות ומלווים את כל מבצע היחידה, בכל הגזרות. ככל מבצע יש ללוחמים תפקיד משולש: לדאוג לביטחון הקת"מ, לדאוג לחיי הסוכן ולדאוג לביטחון המבצע, כך שלא ייחשפו שיטות הפעולה וההפעלה.

הצורך בלוחמים שילוו את הקת"מים מחשש לש־לומם היה ידוע תמיה, ולמרות זאת הוא הפך לפקודה

← צריך דמיון מפותח כדי להבין למה הוא מתכוון. 504, בהיותה יחידת הפעלת הסוכנים הצה"לית, פור עלת בכל גיורה שבה יש לצה"ל אינטרס – בצפון, בדרום ובשטחים, וכמובן במדינות ערב, שהן היעד העיקרי לפעילות.

בכל הגזרות היא פועלת במקביל לגופי המודיי עין האחרים: בעזה וביו"ש – במקביל לשב"כ, מחוץ לגבולות הארץ – במקביל למוסה. הרבר גרם בעבר לאינספור חיכוכים בין אמ"ן למוסד ולשב"כ סביב תפקידים, סמכויות ומבצעים, ולא פעם הגיעו החיכור כיס האלה לפתחם של ראש הממשלה ושר הביטחון, שנדרשו להכריע.

היום, אומר ת', היחסים בין היחידות והארגונים טובים. "נעשתה הגדרה ברורה של סמכויות וגבוי לות גיורה, ולעיתים קרובות יש מבצעים משותפים, שבהם קת"מים של 504 פועלים במקביל לרכזים של השב"כ או לקציני איסוף של המוסד".

גם אם התיאור הזה חוטא באידיאליזציה מסוימת, עיקרו נכון. אחרי תקופות משבריות, שבשיאן אף כללו דרישות של הארגונים "האזרחיים" לפרק את יחידה 504 ולחלקה ביניהם, הושגה הרמוניה יחסית, שמאפשרת מיצוי של יכולות ומבצעים.

"אמ"ן הוא סוכנות המודיעין המרכזית של הצבא, וגם של המדינה. סוכנות מודיעין בנויה ממערכי איסוף וממערכי מחקר. יומינט הוא חלק ממערכי האיסוף, וככך אנחנו משרתים את הצרכים של אמ"ן, של צה"ל ושל המדינה כולה, כדי לאפשר לייצר את השלם המודיעיני".

"לפעמים זה מודיעין בדרג המדיני, אבל לפעמים זה בדרג הטקטי, מודיעין בשביל המ"פ. כי בסופו של דבר, אנחנו יחידה צבאית שיודעת לתקשר עם הצבא טוב מאחרים".

אתם לא דורכים זה לזה על הרגליים?

"יש גבולות גיורה ברורים, כולל אזורי חפיפה, כדי למנוע נפילה של דברים בין הכיסאות. בעבר באמת היו יותר חיכוכים ויותר שאלות, אבל היום העסק הרבה יותר מסודר. שיתוף הפעולה הזה הוא מחויב המציאות". **ובשאתה קורא בעיתון שהמוסד הרג מיהוש או הביא משהו, ואתה יודע שזה "שליך" – אתה לא מתעצבן שלא קיבלת את הקרדיט?**

"אני יודע שזה נשמע ממלכת, אבל אני באמת מאמין שכולנו משרתים את ביטחון המדינה. אני צריך שהאנשים שלי ירגישו סיפוק במה שהם עושים, שהם יהיו רלוונטיים, שיביאו תוצרת לביטחון המ־דינה. מי שצריך, מקבל את הקרדיט. אצלנו יודעים בדיוק מי עשה מה".

עדיף להיות מתחת לרדאר?

"חד־משמעית. העבודה שלנו היא להיות מתחת לרדאר. חשאיות היא בסיס הפעולה שלנו, וכל מה שיוצא מאזור החשאיות הוא בדרך כלל לא טוב. אבל אני נותן קרדיט לציבור, שמבין שלצד הדברים הלא טובים שקורים ומתפרסמים, יש הרבה יותר דברים טובים שקורים ולא מתפרסמים".

מתסכל?

"זה חלק מהחיים. מי שעושה גם טועה, וצריך ללמוד מהכישלונות ולהמשיך הלאה. אבל באמת, ובלי להישמע שחצני, זה בטל בשיים".

ת' נשוי ואב לשלושה. הוא החל ב־504 כקת"מ והתקדם, עד שלפני שנה מונה לפקד על היחידה. בשונה ממפקדי יחידות מ"מ אחרות, הוא כפוף ישירות לראש אמ"ן. כמו רבים מחבריו לעור לם המ"מ, גם על פניו פרוש אותו חיוך ממוזי של "אם רק הייתם יודעים מה אני עושה". במקרה שלו, כאמור, החיוך הזה מגובה בהרבה מעשים ושבחים, ממפקדיו ומעמיתיו.

מעטים הקצינים בדרגתו שמתחככים בתכיפות כזאת עם ראש הממשלה, שר הביטחון וראשי המור סד והשב"כ. את הפגישה הראשונה שלנו הוא נאלץ

התמודדות עם היתקלות אפשרית. "הזרקורים הם שלנו, למרות שהם לעולם לא עלינו"

אפשר לגייס כל אדם?

"זה ויכוח מאוד טעון. יש ארגונים שטוענים שכל

אחד בר גיוס. אני לא חותם על זה".

יש אנשים שניסיתם לגייס ונתקלתם בקיר?

"בהחלט".

בגלל אלמנט הבגידה?

"אנחנו באופן עקרוני הולכים על מניע חיובי. מני סים לא לגרום לאנשים לעשות משהו שנובע ממקום שלילי. לעיתים זה מוביל אותך לקו שאתה לא רוצה לחצות. לשמחתנו יש מספיק אחרים לגייס".

סמ"ר ד' (21) הוא לוחם ביחידה, קיבוצניק מהי צפון. הוא מודה שהעבודה ב־504 לא מתאימה לכולם, בטח לא לצעירים שמחפשים רק להילחם. "כשאני יוצא למבצע, האקרה שלי הוא רק 20 אחוז מהיכולות שאני לוקח איתי", הוא אומר. "כל היתר זה פעילות חשאית, איסוף מודיעין ועבודה צמודה עם המפעילים. השירות שלי מרתק, חריג מאוד כדי שוואה לחברים שלי".

אבל אתה לא יכול לספר כלום.

"נכון, אבל מנגה, יש את הסיפוק. אתם מדברים הרבה על המב"מ (המערכה שבין המלחמות, שבה צה"ל פועל נגד האויב 'מתחת לרדאר' בשלל תקי פות ופעולות; י"ל), אבל אנחנו עושים אותו. כששי מלחמה, הכבוד הוא של גולני והצנחנים, אבל בשיגרה הזרקורים הם שלנו, למרות שהם לעולם לא עלינו". ש', מפקד הלוחמים, דווקא יכול לספר בבית: הוא התחתן עם מישהי ששירתה ביחידה. "אני לא משתף אותה בתכנים, אבל היא יודעת פחות או יותר כמה מדובר, וזה מספיק", הוא מחייך. גם יתר בנות הזוג של אנשי היחידה יודעות לא מעט, והן עוברות תחקיר ביטחוני מעמיק מרגע שהקשר הופך למבוסס, כדי שאפשר יהיה להפוך אותן לשותפות סוד חלקיות.

סא"ל י', נשוי ואב לארבעה, מספר בבית שהוא יוצא למבצעים (שלעיתים נמשכים כמה ימים), אבל לא נכנס לפרטי המבצע, "כי אם אני אכנס לפרטים זה סתם ייצור דאגות מיותרות". את זהות הסוכן אסור לחשוף גם בפני האנשים הקרובים ביותר, זה אולי הנכס השמור ביותר ביחידה (כמו בכל ארגון ביון), שחולקים רק במשורה, גם זה לרוב תחת שמות קוד המורכקים לכל סוכן.

אשתו של ת' היא שותפת סוד לעבודתו אבל חוסי כת בשאלות. מבין חבריו, רק בודדים יודעים מה הוא עושה. "הם קוראים לי 'שושירבושו', אבל לא מנסים לחלוב ממני מידע. הראיון הזה הוא הרבה יותר משאי פעם דיברתי עם מישהו על היחידה או על העבודה שלי. אני משוכנע שחלק מהם, גם אחרי שיקראו את הכתבה הזאת ויראו את האות ת' בעיתון, לא יקשרו אותי לזה".

shishabat@israelhayom.co.il

הטבעת שלו. תביעתו של דיראני לפיצויים ממדינת ישראל אמנם נדחתה בבית המשפט העליון, אבל "קפטן ג'ורג'" – שנחשף לימים בשמו האמיתי, דו"ר ון והבי – פוטר בעקבות הפרשה משירות קבע. "הפקנו הרבה לקחים מהאירוע הזה", אומר ת', "בעיקר משום שהקירת שבויים נותרה רכיב מרכזי של הפעילות שלנו, בעיקר בחירוי. זה מערך גדול ונדיד מאוד, בעיקר של אנשי מילואים של היחידה, שהם מוקד הירדע הצה"לי בסוגיית חקירות שבויים". אחד מחוקרי השבויים של היחידה, רס"ר אוהד שמש ו"ל, נהרג במבצע צוק איתן, כשחבר לכוח צנחנים שחיפש פירים של מנהרות בגירות האן יונס.

504 הולכת רחוק מאוד כדי להביא מודיעין, "לפעמים מעבר לקצה", כדבריו של ת'. הוא שופט כל מבצע לפי ערכו וחשיבותו, אבל מקפיד לראות מנגד גם את הסוכן. ביחידה לא אהבים לדבר כמור נחים של "בגידה", אבל בשפת העם – הסוכנים הם מי שבוגדים בארצם, בעמם, בארגון שלהם. "מבלי להישמע פופוליסטי, יש פה באמת עניין מאוד בסיסי של כבוד האדם, שהוא הסוכן. כבוד האדם זה גם לא לשים אותו בסיטואציות לא ראויות ולא להכניס אותו לדילמות שיסכנו אותו. לשמור על מידתיות. האחריות הזאת מתעצמת אם הסוכן נמצא בארץ אויב, כי זה מגביל את היכולת שלנו להיפגש, לדבר, לשמור עליו".

המגבלות הללו מונעות לעיתים גיוס של סוכן. במקרים אחרים, הגיוס לא מתבצע מתוך החלטה. "לפעמים, כשאנחנו מנסים לגייס מישהו, אתה מר" גיש שאתה משחק באש", אומר ת'. "שמשהו שם רקוב ושהוא לא ישרוד, או שהוא עלול להוות סכנה, למבצע ולעצמו. ואז עדיף לוותר עליו ולא להתעקש".

על הגיוס עצמו ת' ואנשיו נשמרים שלא לדבר. למרות שכל גיוס וכל מגויס שונה ממשנהו, ולמרות שכל קת"מ פועל ומגייס בדרך אחרת, בסופו של דבר מדובר בליבת העבודה המבצעית של היחידה. סיפורי המרגלים על מזוודות של כסף ונשים פתייניות מתקבלים אצל מפקד 504 בחי"ר, ובתשובה לאקוניתי: "המציאות הרבה יותר סוערת מזה, חוץ מהבחור רות". אחרי מחשבה קצרה הוא מוסיף: "לפעמים אני תופס את עצמי אחרי מבצע או פעילות מורכבת, וחושב שזה באמת עולה על כל דמיון". **ההפעלה עצמה או המודיעין שמי גיע בקצה שלה?** "המכלול. הרבה פעמים אני אומר לאנשים שלי שזה הרבה יותר מכל סרט שהם ייקחו בוידאומט".

מפעיל ביחידה. השירות על אזרחי

←
מדובר בתנאי הכרחי, שבלעדיו המפגש עם הסוכן יהיה בסכנה, וגם חייהם. חלק מהמבצעים מצומצמים, רק קת"מ ולוחם, וחלקם בקבוצות גדולות.

"הלוחמים צמודים אלי, קוראים את שפת הגוף של הסוכן, בורקים ולומדים אותו", אומר סא"ל י' (41), מפקד המרחב הצפוני ב־504 ואחד הקת"מים הוותיקים ביחידה. "למרות שהנטייה היא לראות בהם 'מאבטי חי מבצעים', הם חלק אינטגרלי מהמבצע ומהראגה לשלומו של הסוכן.

"מבחינתנו, הסוכנים הם הנכס העיקרי, והקשר איתם הוא אסטרטגי וארוך טווח. אם ביטחון הסוכן ייפגע, גם העבודה תיפגע. לכן אנחנו משתמשים בכלים שיבטיחו את ביטחונו".

בארגונים אחרים (בין היתר, במוסד ובשב"ס) מלווי המפגשים אכן נקראים "מאבטחים". ב־504 הוחלט לקרוא להם לוחמים, גם משום שהם עלולים למצוא את עצמם נלחמים, וגם כדי להבטיח שכוח אדם איכר תי יגיע ליחידה. החשיפה הזאת לתפקיד לא שגרת, שמשלב הכשרה קרבית עם עיסוק במודיעין מסווג, מבטיחה שמי שמגיע ליחידה זוכה לשירות יוצא דופן. לעיתים קשה "לשווק" את זה למתגייס הצעיר, שלהוט להילחם, אבל מי שמגיע ליחידה לא מצטער.

הלוחמים דואגים לסוכן מרגע שהוא יוצא מהבית ועד שהוא חוזר הביתה בשלום, מבלי שאיש חשד בו ושרף את המבצע. הם מתמודדים מול אויבים מתור חכמים: אם לוקחים את הגדרת הבסיס, ש־504 אוסי פת מודיעין על כל היעדים של צה"ל, ואם זוכרים שבראש רשימת היעדים הזאת עומדים חיובאללה, המאס ושאר ארגונים ומדינות באזור, אפשר להתחיל להבין עם איזה אתגר (או פוטנציאל נזק) מתמודד כל מבצע, שבקצה שלו מתקיים מפגש בין קת"מ לסוכן. "יש שני דברים שחייבים להתקיים כדי שמבצע יצליח: שהמפעיל ייתן לסוכן תדרוך נכון – ושהסוכן יעמוד בהנחיות האלה", אומר י'. "אם אחד משני אלה לא יעבור נכון, אנחנו בבעיה.

"בעולם הזה של הפעלה הכל קשור בהכל. הצורך של המפעיל הוא ליצור קשר בין־אישי עם המופעל, וכשאנחנו מגיעים לנקודה הזאת, המופעל חייב לס' מוך עלי שאשמור עליו. אם הוא ייפגע, אני מאבד מודיעין ואני מאבד סוכן טוב, וצריך להתחיל מחדש תהליך של גיוס סוכן חדש, שמי יודע אם יצליח וכמה זמן הוא ייקח.

"הצד השני של הדברים הוא כמובן הרתעה. פר" דוקסלית, עם כל הכאב והצער על סוכן ש'נפל', בחשיפת הפעילות יש גם מימד של הרתעה שעובר לטובתנו, כי הצד שתפס את הסוכן יכול רק לנחש מה זה אומר על עומק ההדירה של ישראל אל שורותיו ועל הרמה שבה היא מכירה את פעילותו".

הריבור הפתוח הזה על כישלונות הוא בהחלט מפי תיע. אולי זה חלק מאופייה של היחידה ומאופיים של המשרתים בה, ואולי זה נובע מצלקות שהיא צברה במשך השנים. מעטות היחידות שעוסקות כך בעצמן ושמות את הדברים על השולחן בפתיחות כזאת – לא רק על סוכנים שנפלו, אלא גם על מבצעים שלא צלחו.

י', למשל, מדבר על האכזבה שהוא חש כשהוא לא מצליח לגייס סוכן אחרי מאמץ גדול, או כי מבצע נחשף ונשרף. ויש גם כישלונות להביא בזמן מידע מודיעיני חשוב, שהשלכותיהם קשות.

אחת התקלות הצורמות שהעלתה את 504

לכותרות, שלא בטובתה, לא היתה קשורה להפעלת סוכנים, אלא לתפקיד האחרי של היחידה – הקירת שבויים. "קפטן ג'ורג'", מאנשי היחידה, התפרסם בע' קבות חקירתו האלימה של מוסטפא דיראני, שנחשף לישראל בניסיון לדר לות מידע על גורלו של הנווט הנצי דר רון ארד.

החקירה כללה אלימות, השפלות, ולטענת דיראני גם החרדת אלה לפי

סא"ל י', נשוי ואב לארבעה, מספר בבית שהוא יוצא למבצעים, שנמשכים לפעמים כמה ימים, אבל לא נכנס לפרטים, כי זה סתם ייצור דאגות מיותרות". זהות של סוכנים אסור לחשוף גם לקרובים ביותר. זהו הנכס השמור ביותר ביחידה